СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 298. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 22. грудня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 298. | Jersey City, N. J., Saturday, December 22, 1923. | THREE CENTS

ЗАКИДИ ГЮЗА ПРОТИ СОВЄТІВ ВИКЛИКАЮТЬ ДЕБАТУ

ВАШІНҐТОН, 20. грудня. — Закиди секретаря стейту Гюза, що большевицький уряд Росії веде далі большевицьку агітацію в Злучених Державах, звернену проти американської форми правлїння, викликали оживлену дебату в сенаті та палаті послів конґресу.

Сенатор Бора поставив внесення, щоби закидами Гюза розвести докладне слідство. За сим внесеннем промовляв сенатор Норис. Гюза обороняв сенатор Лодж.

Подібне внесенне поставив в палаті послів конґресмен Бритен з Илинойс.

ДОВКОЛА БОНУСА ТА ПОДАТКІВ

ВАШІНҐТОН, 20. грудня. — Сенатор Рід вніс в сенаті резолюцію, щоби прослідити пропаґанду, яку американські мілїонери мають вести проти ухвалення бонуса та за зняттєм з них податкових тягарів.

Демократичний сенатор Симонс заявив в сенаті, що його партийні товариші будуть голосувати за бонусом і за обниженнем податків.

НОВИЙ ПРОГИБІЦІЙНИЙ УРЯД

ВАШІНҐТОН, 20. грудня. — Конґресмен Кремтон з Мишиґена, один з головних провідників прогибіціоністів в републиканській партії, вніс в конґресі проект закона, після котрого в департаменті скарбу має бути заведене спеціяльне бюро для допомоги виконуванню прогибіційного закона.

ПАЧКОВАННЄ ІМІҐРАНТІВ

НАЙЕҐРА ФОЛС, Ню Йорк, 20. грудня. — Пограничні уряди доносять про широко розгалужене пачкарство іміґрантів з Канади в Злучені Держави. В околицях, де є богато пограничних сторожів, беруть за перевіз іміґранта по 40 долярів від голови, в других місцях менче, аж до 20 долярів. Гроші беруть з гори, а іміґранти частенько відтак таки попадають в руки іміґраційних урядників.

НІМЕЦЬКІ ПРОМИСЛОВЦІ МАЮТЬ В АМЕРИЦІ 200 МІЛІОНІВ МАЄТКУ

НЮ ЙОРК, 20. грудня. — Американські банкирі обчисляють, що німецькі промисловці мають в Злучених Державах коло 200 міліонів маєтку в дорогоцінних паперах або в других маєтках, легких до продавання. На думку банкирів, сей маєток може становити добру основу до закупна товарів на два міліярди долярів.

ПОЧТОВІ ПОЛІПШЕННЯ

СПОВКЕЙН, Вашінґтон, 20. грудня. — Американський почтовий уряд заводить на Алясці наймодернійший перевіз почтових пересилок. На місце вожения почти собачими санками буде заведена воздушна почта. Дорога, що колись вимагала 20 днів псами, забере літакови всего 4 години.

ДОМАГАЮТЬСЯ СЛІДСТВА НАД ПРАВЛІННЄМ ҐЕНЕРАЛА ВУДА НА ФИЛИПИНАХ

ВАШІНҐТОН, 20. грудня. — Републиканський конґресмен Джеймс Фрір вніс в конґресі резолюцію, щоби уставити спеціяльну комісію для докладного розслідження правління ґенерала Вуда, ґубернатора на Филипинських островах.

ПАРТІЯ ОБРЕҐОНА ДОНОСИТЬ ПОБІДИ

МЕКСИКО, 20. грудня. — Федеральні війска виперли повстанців з їх останніх позицій та женуть їх в напрямі моря. Федеральні війска числять тепер 30,000 мужа, і тому федеральний уряд постановив здержати дальше набиранне рекрута.

ЗЕМЛЕТРУС В МЕКСИКУ

ДОҐЛАС, Аризона, 20. грудня. — Сюди наспіли з Мексика вісти, що мексиканські міста Ґрандалос, Ґвасбас та Опото, положені в мексиканськім стейті Сонора, знищив землетрус, що навістив сю околицю вчора коло 9. години вечером. Мало в тій катастрофі згинути богато людий.

ЗАКАМЕНІЛОСТИ В КАЛІФОРНІЇ

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 20. грудня. — Відділ палєнтольоґів (дослідувачів давної минувшини землі) найшов велику масу останків морських звірят далеко від морського побережа. Вважають се доказом, що яких 8 міліонів літ тому полуднева Каліфорнія була під водами океану.

МІСЬКИЙ РАДНИЙ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ХАБАРНИЦТВО

КЕЙБРИДЖ, Месечузетс, 20. грудня. — Лава присяжних суддів признала Віліема Говґена, члена міської ради, винуватим хабарництва. Мав він взяти 300 долярів від одного чоловіка за дозвіл перенести свій будинок. За се йому грозить кара до двох літ вязниці та до 5,000 долярів гривни.

ПУБЛИЧНА ДЕБАТА НАД ТОЛКОВАННЄМ СВ. ПИСЬМА

НЮ ЙОРК, 20. грудня. — Суперечка межи двома напрямками в протестантській епископальній церкві Америки над поясньованнем Біблії щодо непорочного почаття Пр. Д. Марії, яка займає просто всі релігійні круги Америки вже від довшого часу, дійшла вчора до публичної дебати межи д-ром Стретоном, речником так званих фундаменталістів, та д-ром Патером, заступником модерністів. Дебата оберталася довкола питання, чи можна Св. Письмо вважати непомильним божим словом. Судді, що мали оречи, хто ліпше доказував, сказали, що др. Патер критикував Св. Письмо краще, як др. Стретон обороняв.

ДВОХ МУЩИН АРЕШТОВАНИХ ЗА ПРОДАЖ ЖЕНЩИН.

ЙОНКЕРС, Ню Йорк, 20. грудня. — Місцева поліція арештувала нині 30-літнього Френка Консерве за продаж 23-літної Марії Лети. Марія Лета покинула була свого мужа та стала жити з Консерве на віру. Коли сей сприкрив собі її, він продав її за 400 долярів Петрови Карутови. Карута арештовано теж та разом з Консерве поставлено на суд за торговлю живим товарим.

ЦІКАВИЙ ЗАСУД.

Перед міського суддю в Ґошені, в стейті Ню Йорк, поставлено молодого хлопчину Вілієма Кінлі, обжалованого за злобне ушкодженнє шкільного будинку. Так як Кінлі поповнив свій злочин в ночі, то суддя присудив йому, що має він через три місяці не виходити з дому. Не вільно йому бувати на забавах, ходити до театру або на другі вечірні розривки, а вільно виходити лишень на закупно, по лікаря або подібну потребу.

ДІТИ В СУДАХ.

Одно товариство поіки над дітьми подає розрахунки діточої злочинности в минувшім році, з яких виходить, що від початку 1923. року через американські суди перейшло 200,000 дітий (осіб понизче 18 року життя). З того 75 процент (себто три четвертини) поставлено на пробу, а зі сих знова 80 процент (чотири пяті части) увільнилися від кари добрим захованнем. На сій основі товариство робить заключення, що нинішна система карання дітий вязницею не є відповідна, бо виставлюваннє молодих злочинців на пробу ділає на них богато ліпше, як вязниця.

50,000 ДОЛЯРІВ ЗА ОДНИМ ПОЛОВОМ.

В однім нюйорськім гаражу переходили прогибіційні аґенти вина на 50,000 долярів, а все ще вони сумують, бо сподівалися найти там ще більше святочного напитку.

Б. ПРЕМІЄР САКСОНІЇ ХАБАРНИКОМ.

На припорученне ляйпціґського прокуратора арештовано б. премієра Саксонії Цайґнера під закидом хабарництва.

ЩЕ ДЕЩО ПРО СКЛАД ЛЮДСЬКОГО ТІЛА.

Ми писали недавно про те, з яких матеріялів складається людське тіло. Сьогодня ж хочемо подати відсотковий склад поодиноких його частин (органів).

Моглоби здаватися, що в людині, як істоті найрозумнійщій, мозок занимає визначне місце своєю величиною. Куди там! Показується, що в людському тілі найбільше... мяса, з якого побудовані наші мязи (мускули), а саме 42 прц. Далі йдуть кости — 18 прц., потім вязи і товщ — 17 прц., отже т. зв. „руховий апарат" людини займає три четвертини всього її тіла. У череванів та силачів (атлєтів) воно вийде ще більше.

На кров припадає 8 прц.; на внутренности, що заповнюють дві великі ями в людському тілі, черевну й грудну, а саме: легені, шлунок (жолудок), печінка, почки (нирки), кишки, тощо, приходить других 8 прц. Решта ж розділюється на шкіру — 4 прц. і мозок разом із нервами — 3 прц. Таким чином „апарат думання", найціннійще, що є в людині, займає тільки 1/25 того місця, яке припадає на руховий апарат!

Людське тіло моглиби ми прирівняти до скрині, яка виповнена вся соломою, з деревляними пружинами по краю, а в ній мститься тільки кілька дорогоцінних порцелянових чи скляних цяцьок.

БОЛЬШЕВИЦЬКО - РУМУНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

В Тирасполі над Дністром (одеська ґубернія), ведуть большевики переговори з Румунами. — Большевики жадають, щоби Румуни згодилися на утворенне большевицького консуляту в Букарешті та щоби Румуни прислали своє представництво до Союза Совітських Републик. Далі большевики домагаються заключення умови що до товарообміну а місцем переладування намічають Одесу. Румунія годиться в засаді на ті домагання, одначе зі своєї сторони жадає від Совітів управильнення політичних відносин та признання Бесарабії, Румунії. До порозуміння ще не прийшло і продовженнє переговорів слідуватиме.

ВЕЛИКІ СНІГИ В МОРАВІЇ.

В Моравії впали такі великі сніги, що поперeривали телеґрафічні і телефонічні дроти.

ЗВІДКИ ВЗЯВСЯ ПІВМІСЯЦЬ НА ТУРЕЦЬКІМ ПРАПОРІ?

Усім відомо, що Турки мають на свойому прапорі півмісяць. Знатоки кажуть, що турецький султан має тільки тоді право уживати того знаку, коли він резидує в Константинополі, бо півмісяць був гербом міста на багато століть перед тим, заки його заняли Турки. Леґенда оповідає, що коли Александер Великий облягав старинну Візантію — теперішний Константинополь — атак його відперто тому тільки, що при світлі місяця-новика підглянено підкрадаючогося до штурму ворога. Мешканці Візантії з вдячности помістили півмісяць у свойому гербі.

Пізніще за часів панування східних цісарів місто дальше уживало того гербу, а в кінці Магомет II. турецький султан, по здобуттю Констатинополя через Турків в 1450 р. помістив півміяць на своїм прапорі, що був червоної краски. Він сказав своїм жовнірам, що червона краска прапора означатиме, що здобуте місто, яке має бути столицею Туреччини, коштувало багато крови.

Тепер, коли ухвалено перенести столицю Туреччини до Анґори, заходить питаннє, чи півмісяць лишиться дальше на турецькому прапорі чи ні.

ПЕРША ТУРЕЦЬКА ТЕАТРАЛЬНА АРТИСТКА

Може видатися дивним нашим людям те, про що написано в заголовку. Для них виступ дівчат чи взагалі жінок на сцені — сама звичайна річ. А от в Туреччині діло друге. До тепер там інхто не бачив жінки на сцені. Коран, — то книжка, в якій зібрані всі приписи магометанської релігії — забороняє магометанським жінкам появлятися на вулиці з відслоненим лицем. В Туреччині не можна так як у нас заглянути в личко дівчині, — бо там стрічається по вулицях жінок із щільно заслоненим лицем, що й не пізнаєш — стара вона чи молода, гарна чи погана. А коли на вулиці треба закривати лице, то про виступ на сцені не було й мови. Та в останніх часах Туреччина европеізується, себто приймає у себе звичаї та поведінки европейських народів. Між иншим підчас побуту в Константинополі англійських та французьких військ відважилася одна Туркиня виступати на сцені. Дуже талантовита і здобула собі велике признаннє у чужинців. Та тепер, коли европейські війська відїхали, не знати, чи Турки будуть дальше захоплюватися грою першої турецької артистки, чи може скажуть їй залишити ту штуку на дальше мущинам, які до тепер грали навіть жіночі ролі.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР.

Дня 7. падолиста с. р. відкрито в Харкові ново-орґанізований український державний драматичний театр.

ЛІСИ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ ГИНУТЬ.

Винищуванне лісів на Україні не припиняється. Самовільне і безконтрольне вирубанне цілих лісових пущ тепер відбувається в більшої розмірах ніж в [illegible] 1919—20 років.

ГРЕЦЬКІ РЕПУБЛИКАНЦІ ХОТЯТЬ ЗАХОПИТИ ВЛАСТЬ І ПРОГОЛОСИТИ РЕПУБЛИКУ

АТЕНИ, столиця Греції, 20. грудня. — Старий адмірал Кундуріотіс обняв керму державою яко реґент.

Військовий ґубернатор міста Атен, ґенерал Панґальос, котрий є провідником крайних републиканців, веде пропаґанду за проголошеннєм грецької републики. Якщо його аґітація прийметься, то не виключене, що національне зібранне прийме републиканську форму правління для Греції.

Републиканці при виборах осягнули більшість і тому Панґальос хоче, щоби вже тепер революційне правительство під проводом Плястіраса і Ґонатаса віддали власть в його руки. Інакше він заповідає, що републиканці виступлять як найрішучійше проти теперішньої влади.

Провідник демократів, Папанастазіос, противиться тому, аби републиканці вже тепер захоплювали власть у свої руки. Він каже, що вони і другі партії мусять виждати, аж у січні, 1924, зберуться грецькі установчі збори і приймуть постанову про державний лад у Греції.

ГРЕЦЬКІ ОФІЦИРИ ВЗИВАЮТЬ ВЕНІЗЕЛОСА ДО ПОВОРОТУ

АТЕНИ, 20. грудня. — Ґрупа представників офіцирів грецької армії і фльоти, яка репрезентує 4,000 офіцирів, вислала телеграму до бувшого премієра Елевтеріоса Венізелоса, котрий тепер в Парижі, щоб негайно вертався домів.

Се власне тасама ґрупа, котра спонукала короля Юрія II кинути Грецію.

ДО ВЕНІЗЕЛОСА ВИСЛАНО ДЕЛЕҐАЦІЮ

АТЕНИ, 20. грудня. — Грецькі революціонери вислали делеґацію з кількох осіб до Парижа, якої завданнем буде спонукати Венізелоса до повороту до Греції.

СУМНІВАЮТЬСЯ, ЧИ ВЕНІЗЕЛОС ВЕРНЕТЬСЯ ДО АТЕН

ПАРИЖ, 20. грудня. — Бувший грецький премієр Венізелос на запити у справі його повороту до Греції нічого не відповідав, але особи, які стоять близко нього, сумніваються, чи він прийме запрошенне і вернеться до Атен.

РОЗВІЯЛИСЬ НАДІЇ РУМУНСЬКОЇ КОРОЛЕВИ

ПАРИЖ, 20. грудня. — Прогнанне грецького короля Юрія II розвіяло мрії румунської королеви Марії, котра намагалась обняти властю своєї родини цілий Балкан.

Вона віддала дочку Елисавету за грецького короля Юрія, а знову сина і престолонаслідника оженила із сестрою короля Юрія, Оленою. Кромі того вона віддала другу дочку, Марію, за сербського (юґославянського) короля Александра.

Так вона сподівалась при помочі подруж і престолів запанувати в трох державах і верховодити на Балкані. Але псує її пляни републиканський рух, який шириться не тільки в Греції але і в Юґославії, а навіть поволи захоплює і Румунію.

Тут кажуть, що проти плянів королеви Марії виступає тутешний міліонер сер Безил Захаров, котрий підпирає Венізелоса.

ПАРТІЯ ПРАЦІ І ЛІБЕРАЛИ ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ЗОРУЖЕНЬ

ЛОНДОН, 20. грудня. — Члени Партії Праці і ліберали заявляються за обмеженнєм зоружень і хотять предложити, аби Америка або Анґлія дали почин до скликання міжнародньої конференції для обмеження зоружень на суші й у воздусі.

АНҐЛІЯ ГОТОВА ПРИЗНАТИ РОСІЙСЬКИЙ СОВЄТСЬКИЙ УРЯД

ЛОНДОН, 20. грудня. — Тутешний ліберальний дневник „Вестминстер Ґезетт" заповідає, що нове правительство Партії Праці, яке прийде по поваленню правительства консервативного, признає російський совєтський уряд.

Признанне послідує по тому, як російський совєтський уряд признає російські державні довги в Росії, які виносять понад 3 міліярди долярів і від яких не плачено відсотків від 1918 року.

В заміну за се російський совєтський уряд домагається від Анґлії відшкодовання за страти, які йому спричинила через підпиранне білоґвардійської контр-революції.

ГРОЗИТЬ УБИТТЄМ ФОН КАРА

МІНХЕН, столиця Баварії, 20. грудня. — Тут арештовано саксонського актора Ганса Бартеля, котрий грозив, що застрілить військового диктатора Баварії д-ра фон Кара.

ЛІҐА НАРОДІВ ХОЧЕ РАТУВАТИ МАДЯРЩИНУ

ПАРИЖ, 20. грудня. — Рада Ліґи Народів приняла два протоколи проекту позички для Угорщини, але не прийшло до згоди щодо „воєнних відшкодовань" Угорщини для аліянтів.

Сі питання розгляне ще на другий місяць конференція „малої антанти" (Чехо-Словаччини, Румунії, Юґославії) в Лондоні. Кажуть, що позичка для Угорщини запевнена.

ПРИВЕРНЕННЄ РОСІЙСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ПРИЯЗНИ

ВАРШАВА, 20. грудня. — Польське правительство признало російську совєтську федерацію, яка повстала на основі нової конституції з 6. липня с. р.

В ноті з того приводу польский уряд заявляє, що признає на основі запевнення федерації, що вона переймає на себе всі зобовязання, які були приняли на себе поодинокі совєтські републики ще перед створеннєм федерації.

Польща заявляє свою готовість вступити в нормальні дипльоматичні зносини з федерацією.

Російський совєтський комісар закордоних справ Григорій Чічерін відповів на польську ноту, що [illegible] всі зобовязання супроти Польщі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛИЧНИК НА БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЗАЛИЦЯННЯ

Коли президент Кулидж виголосив промову з нагоди отворення американського конґресу, він згадав межи иньчим і російську справу та подав основи, на яких большевицький уряд може старатися о визнанне його Злученими Державами. Большевицький уряд на се зараз поспішився з прозьбою о визнанне. Тепер американський департамент стейту відповів на сю прозьбу скорою відмовною відповіддю.

Річ ясна, що самої прозьби о визнанне ніхто не може брати большевикам за зле. Правда, якби так о визнанне просили не большевики, а примір ом український національний уряд, то большевицькі агенти зараз почалиби кричати під небеса, що українська буржуазія торгує Україною з американською буржуазією. Се однак бувби аргумент свідомих собачок, які лають за одержані охлапи, знаючи, що їх слова звичайна лайка. Чесні люди такими агентськими аргументами воювати не можуть. Всякий здорово думаючий чоловік знає, що всякий новий уряд мусить побиватися о визнанне себе другими, старими урядами. Тому й в самій прозьбі большевицького уряду нема нічого дивного ні надзвичайного.

Дивне лишень те, що большевицький уряд якраз тепер просив уряд Злучених Держав о визнання, коли сей уряд подав виразно умови свого визнання. Видно, що він вважав сю хвилю підходячою для своєї прозьби. Думали собі большевицькі комісарі, що в Америці є богато купців, охочих до торговлі з Росією, та богато впливових політиків, прихильних навязанню дипльоматичних зносин. В дійсности так воно не є. Сенатори та конґресмени, що виїздили до Росії, вернули з недуже то добрими вражіннями. Сенатор Бора, головний прихильник визнання большевиків, стратив уплив на стільки, що зрікся виразно кандидатури на уряд президента Злучених Держав. Як свідчить заява голови Федерації Праці, величезні маси юнійного робітництва Америки все ще противляться визнанню большевицького уряду. З тих причин новий поличник большевицькому урядови Росії переходить в історію як ще один доказ того, як дуже большевикам треба визнання, та як слаба в них дипломатія.

ЛІПШЕ ПІЗНО ЯК НІКОЛИ.

Президент Кулидж оголосив з приводу наближаючогося свята Христового Різдва амнестію (помилування) для всіх політичних вязників, себто для всіх тих, що сидять по федеральних тюрмах за ріжні воєнні переступства.

В той спосіб Америка аж в пять літ по скінченню війни подарувала кару всім тим, що провинилися проти воєнних законів. Факт сей важний, коли його зрівняти з трактованнем подібних виновників по других краях світа. Більшість з них увільнила політичних вязників зараз зі скінченнем війни. Другі увільнили їх пізнійше, на богато перед Злученими Державами. Нині лишень одна большевицька Росія держить в тюрмах політичних вязників.

Отсим кроком Злучені Держави стирають нарешті зі себе пятно товаришування з московськими диктаторами під зглядом трактовання політичних вязників, відважних людий, які мають в собі досить твердости характеру явно голосити свою незгідність з політикою уряду. Пізно се, і то так пізно, що се спізнення відбирає всяку вартість помилування. Всеж таки і сей крок має своє значінне як доказ глибокого умового отверезіння Америки з ріжного рода воєнних умових задурень.

„СМЕРТЬ У ФЛЯШЦІ".

Американський уряд подає висліди своїх розслідів алькогольічних виробів. Висліди дуже цікаві для всякого, що дбає за своє здоровля та життя.

Урядові бюра брали 75,000 пробок з найріжнійших трунків, найріжнійшого походження. Були там напитки, походячі: (1) з недозволених дестилярень; (2) з пачкарства; (3) з домашнього виробу; та (4) з забондованих магазинів, але забрані без урядового правного дозволу.

Показується, що, звідки сей алькоголь не походивби, він правильно є затроєний та крайно шкідливий для людського здоровля. Як каже уряд, в кождій фляшці напитку нині чигає смерть. Навіть, як фляшка показує, що вона походить з урядово дозволених магазинів, то в ній часто є підроблений напиток, не напиток, а чиста отруя.

Уряд з того приводу остерігає всіх здоровodумаючих людий перед святочними напитками.

ЯКЩО МИ ХОЧЕМО НА ДІЛАХ РОЗУМІТИ СЛОВА ІВАНА ФРАНКА, ЩО „ЛЮДИНА НЕ МАЄ ПРАВА ВДОВОЛЯТИ СВОЇХ ЗАБАГАНОК, КОЛИ МІЛІОНИ ЙОГО НАРОДУ НЕ МАЮТЬ ЧИМ ВДОВОЛИТИ НАЙКОНЕЧНІЙШИХ ПОТРЕБ ЖИТТЯ", ТО ВІДМОВИМО СОБІ ПЕВНО ХОЧ МАЛУ ЧАСТИНКУ НАШИХ ЗАБАГАНОК, А В ТОЙ СПОСІБ ЗАОЩАДЖЕНИЙ ГРІШ ПРИЗНАЧИМО НА НАРОДНІЙ ПОДАТОК І ВИШЛЕМО ЙОГО ДО.

OBJEDNANYE, [illegible] N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ЗНОВ ПОЛЬСЬКІ ЗАЛИЦЯННЯ.

(Від власного кореспондента).

Від якогось часу польські опозиційні партії починають критикувати політику польського правительства супроти не-польських народів, з окрема супроти Українців.

Так примір ом львівська „Газета Поранна" закидує теперішньому польському правительству, що воно не оцінює як слід українського питання в межах польської держави. При сім вказує часопис на те, що в Українській Соціялістичній Радянській Републиці йде українізація; що найпопулярнійший орґанізатор українських національних повстань проти радянської влади, Юрко Тютюнник, який доси держав з Головним Отаманом Петлюрою, перейшов на бік радянської влади; що „Комітет оборони західно-українських земель" на конґресі, який відбувся недавно в однім з міст середньої Европи, приняв за свою ціль відірванне західно-українських земель від Польщі і прилученне їх до Великої України; що Президент Української Національної Ради др. Евген Петрушич переговорює з радянською федерацією.

До речі: я не буду спинюватися на висше поданих фактах, тільки переповідаю їх так, як їх подає польський часопис.

Ті факти подає він на доказ, що серед українського населення під Польщею витворюються що-раз більші симпатії до Радянської України, та що на випадок війни між Польщею й Радянською Федерацією, Польща мати-ме ворога в українськім населенню західно-українських земель, приналежних до Польщі.

На думку польського часопису треба сьому протиділати. Польське правительство повинно заняти в українській справі таке становище, яке запевнило би йому симпатії українського населення.

Рівночасно з Варшави наспіла відомість, що там польські ліві посли устроїли нараду, на яку запросили українських послів. На сій нараді польські посли Бабянський і Барліцький **заявили себе прихильниками держав української і білоруської.** Сі держави на їх думку повинні стояти в дружніх зносинах з Польщею і бути для неї оборонним муром проти Росії. Щоб се уможливити, згадані посли заявилися за „як найширшою автономією" тих українських земель, які знаходяться під Польщею і за ревізією польсько-української границі, — бо, мовляв „історія ще раз зревідує границі і до сього мусимо бути готові". А коли хтось з присутних Поляків висловив побоювання, що Українці не захотять оставати під Польщею навіть за ціну найширшої автономії", то референт відповів: „Ну, і щасти їм Боже, коли не вміємо їх до себе пригорнути".

В кінці приходять відомости, що і в польськім соймі польські ліві групи залицяються до українських послів, щоб ті помогли їм повалити теперішній кабінет.

* * *

Що се все значить?

Очевидно, нічого більше, як тільки нову польську комедію!

Кожде польське правительство, чи ліве чи праве, однаково винищує український нарід.

Коли правительство знаходиться в руках лівих партій, праві закидають їм, що вони підпирають український елемент зі шкодою для Польщі. Сей закид є лівому правительству дуже на руку. Воно каже Українцям: „Ми не одно для Вас зробили би, та бачите, праві не дають. Підпирайте нас, бо як прийдуть до влади праві, то Вам ще буде гірше!"

Коли-ж при владі є праві, тоді ліві зачинають кидати на правительство громи на злу політику супроти Українців і кажуть Українцям: „Поможіть нам скинути праве правительство, а тоді, побачите, ліпше Вам буде!"

Так ось тепер ліві польські партії збираються скинути праве правительство. І се є **одна** причина тих їх залицянь до Українців. Вони хотять, щоб Українці помогли їх прийти до влади.

Друга причина, — се події внутрі українського громадянства західно-українських земель.

Поляки бачать, що „автономістична орієнтація, проголошена теперішнім проводом Народного Комітету після рішення Ради Амбасадорів з 15. марта с. р., **не принялася серед українського громадянства,** що воно **реорганізується в одноцільний фронт, звернений проти Польщі під прапором власної державности.**

Сей хід подій серед українського громадянства Поляки хотять **спинити,** і тому ліві польські партії обіцюють Українцям „як найширшу автономію" і навіть повне відділенне від Польщі.

В кінці **третя** причина, — се міжнародне положення. Польща боїться війни з Радянською Федерацією.

Як не оцінювати еволюції Української Соціялістичної Радянської Републики, — все таки на випадок війни між Польщею і Радянською Федерацією українське населенне під Польщею звернеться проти Польщі.

Поляки хотіли би се відвернути і тому манять Українців обіцянкою помогти їм утворити Українську Державу — як манили Петлюру в 1920 р.

Та тепер се вже їм не вдасться. На польські залицяння не зловиться тепер вже ніхто з Українців.

Прага, в падолисті, 1923.

Др. Михайло Лозинський.

ПРОЦЕС МАХНА

Махна разом зі всіми обжалованими оправдано. — Подвиги польської дефензиви. — Махно симпатиком Польщі.

—o—

Ще один дутий процес — і ще одна „шляпа" для польської дерензиви!

Акт обжаловання, над яким польські прокуратори потіли аж цілий рік, закидав Махнові, його жінці та двом товаришам, що вони „в осени 1922 р. за допомогою совітської місії у Варшаві намагались зорґанізувати збройне повстанне у Східній Галичині, маючи на меті відірвати цю частину Польщі й прилучити її до совітської Росії".

Хто мав нещасте бачити Махна при його „роботі" на Україні або хто навіть прочитав спомини Герасименка та Аршинова, написані про цього славного отамана, той без найменшого вагання міг зразу сказати, що це обвинуваченнє кульгає на обидв і ноги. Що Махнови Східна Галичина й що Східній Галичині Махно? Та й як міг Махно вступати в переговори з совітською місією, коли він од большевиків утік, і ті офіціяльно кілька разів звертались на початку до Румунії, а потім до Польщі, щоб Махна їм видано?

Процес тривав пять днів, од 27. падолиста до 1. грудня, й багато де-чого вияснив, але не на користь акту обжалованнь. Правда, й не на користь Махна, але про це пізнійше.

Головним свідком обжаловання був якийсь **Красновольскі,** який познайомився з Махном ще в Румунії. Цей осібняк прилип до Махна, був свідком його переходу через румунсько-польську границю й, кінець кінцем, став його дурити, ніби він служить у совітській місії у Варшаві. У дійсности Красновольскі був аґентом польської дефензиви й пристав до Махна, щоб його тим чи иншим способом скомпромітувати й запроторити до вязниці.

Польська поліція знала про „акцію", яку розпочав Красновольскі, але не перешкаджала йому проводити її далі. Навпаки, вона видимо ще його заохочувала довести справу до кінця. Це надало Красновольскому ще більшої сміливости, й він похався аж до совітської місії у Варшаві. Але тут сиділи люде менш наївні, ніж Махно. Його попрохали зачекати, а тимчасом післали по поліцію — й раба Божого арештували „за провокаційні пропозиції"...

Тоді перервались і „переговори" між Махном та совітською місією. Тим не менше Махна з його жінкою й товаришами заарештували й замкнули до варшавської цитаделі, де вони просиділи більше року. А польський прокуратор не посоромився на підставі такого гнилого матеріялу написати акт обжаловання й обвинувачувати Махна у тім, що тому нікоди й не снилось!

На процесі це все й вияснилось. Хоч деяких свідків і допитувано при замкнених дверях, хоч судді всякими способами намагались захищати Красновольського, але адвокати та й сам Махно вивели того осібняка на свіжу воду — й штучно збудоване обвинуваченнє впало саме собою.

Ратуючи престиж польських властей, суд повернув тоді процес в инший бік. Коли не можна засудити Махна за спробу „відірвати" Східну Галичину, то чи не можна його засудити за ті жорстокости, яких він свого часу доконав над Поляками на Україні? Дійсно, довга низка викликаних свідків розповіла докладно, як „махнівці" знущались над Ляхами, що попадались їм у руки. Але на це Махно сказав, що серед його людей панувала „строга військова карність", яка виключала можливість убивств і насильств. Цілком слушно він ще до цього завважив, що за окремі ексцеси, які можуть трапитись скрізь і всюди, він відповідальности нести не може.

Отож і ця спроба показалась невдалою. Кінець-кінцем суд не міг нічого більше зробити, як винести всім обжалованим оправдуючий вирок.

Блямажа вийшла для польських властей величезна. Але й Махно на цім оправданні **морально** нічого не заробив. Він показав себе на процесі зручним політиком, але **людиною без жадних моральних засад.** Вже у своїй першій промові він поквапився заявити, що він **є симпатиком Польщі;** у дальших своїх виступах він також раз-у-раз це підкреслював. Звичайно, це з його боку була тільки „воєнна хитрість". Але такі „воєнні хитрощі" взагалі характеризують цілу політику Махна. Він свого часу був за чергою „симпатиком" большевиків, отамана Григоріва, Петлюри, Врангеля — й за чергою всіх зрадив.

Очевидно, горбатого тільки могила справить.

Мартин Гак.

В НЕДІЛЮ В РАНЦІ РАНО

—o—

У неділю в ранці-рано
В труби-сурми всі заграно,
Щоб козацтво молодеє
На герць славний виступало;
Виступало, наступало,
У густі ряди ставало
Тай Вкраїні,
Любій Нені —
Слави, волі добувало!
У неділю в ранці-рано
В труби-сурми всі заграно,
Як козацтво, гей! юнацтво
На герць славний виступало:
В бій завзятий,
Та кервавий —
Сміло-гордо наступало!
У неділю в ранці-рано,
На кервавий бій заграно!
Кулі смерти засвистали
І гармати втурували;
А козацтво, гей! юнацтво
Стрійно-рівно виступило,
З гордим співом,
Певно-сміло —
На врага в бій наступило!
У неділю в ранці-рано,
Сумно в дзвони всі заграно;
Заридала Україна,
Застогнала люба Неня, —
Бо в кервавім
Герцю славнім
Молоде козацтво впало!
У неділю в ранці-рано
Весь народ мій заковано!
Надлетіли чорні круки
Тьми неволі злі духи,
Тай Вкраїну безталанну
У могилу заховали,
А весь юний
Квіт та буйний
У тюрмах закатували!

Гладишів, 2. червня, 1921. р.

П. Ковальчик.

НОВИНИ НАШОГО ПИСЬМЕНСТВА

Видання Українського Університету у Празі.

—o—

Видавнича комісія Українського Університету у Празі за перший рік свого істнування видала вже 14 книжок. Це все — праці професорів цього університету, написані вже на еміґрації. Брак коштів примусив видати більшість книжок літографічним способом, і це дуже шкода, бо такі видання не можуть числити на більш широке розповсюдженнє. Останніми часами частина книжок почала виходити у друкованім виді.

Нема змоги в короткій газетній замітці хоч поверхово розглянути зміст цих видань. Опріч того, кожду з цих книжок мусів би розглянути й оцінити знавець данного предмету, бо ж все книжки наукові, фахові, здебільшого підручники для вищої школи. Тому наразі обмежимось лише перечисленнем цих видань.

Отож з обсягу **права** маємо праці 5 авторів: проф. **Ст. Дністрянського, К. Лоського, О. Лотоцького, Мих. Лозинського** та **Р. Лащенка.** Першому авторови належить дві праці: „Загальна наука права" й „Річеве право". Другого автора вийшли три томи „Історії та системи римського приватного права". Проф. Лотоцький дав у своїй праці начерк „Церковного права", а проф. М. Лозинський — вступ до „Міжнародного права". Нарешті, проф. Лащенко видав першу частину своїх „Лекцій по історії українського права".

Остання праця звертає на себе особливу увагу новизною своєї теми. Хоч матеріялу по історії українського права розкидан опо ріжних памятниках і виданнях досить, але систематичного курсу з цього обсягу україно-знавства досі ще ніхто не напиав. Як перша спроба, ця праця не є, розуміється, вільною від хиб, але заслуга проф. Лащенко, що зробив перший крок у цім напрямі, все-таки зістається дуже великою.

Дальші видання присвячені переважно окремим дисциплінам **загального Українознавства.** Тут насамперед звертає на себе увагу монументальна двотомова праця нашого відомого ґеографа та українознавця д-ра **Ст. Рудницького** „Основи землезнання України". Поруч з нею можна поставити працю проф. **Дм. Антоновича** „Скорочений курс історії українського мистецтва". На жаль, обидві ці праці вийшли в літографованім виді. Нарешті, до цеї групи належить дуже живо й цікаво написана праця проф. **Дм. Дорошенка „Огляд** української історіографії" (друкована).

Окремо стоять дві праці: **Вол. Тимошенка** — „Картелі й трести" та **І. Мірнука** — „Лекції з історії етики".

Поруч з цими працями-підручниками (але підручниками вищого порядку, які надаються і для самоосвіти й просто для читання) видавнича комісія ще видала, так бо сказати, по-за серіями, дуже богатий змістом **„Науковий Збірник"** з працями Ст. Дністрянського, О. Коесси, Р. Лащенка, М. Лозинського, І. Мірчука, В. Старосольського, Л. Чикаленка, Ф. Швеця, В. Щербаківського та Ф. Щербини.

Як сказано, кожде з цих видань заслуговує на осібний і більш докладний розгляд. Може бути, що коли-небудь ми ще до них повернемо до праць з поля українознавства. Цим разом лише зазначимо, що самий факт виходу цих видань, написаних і надрукованих у незвичайно тяжких умовах еміґраційного життя, служить найкращим доказом працьовитости й розуміння свого обовязку як з боку поодиноких наших учених, так і з боку оснований ними вогнища вищої науки — Українського Університету у Празі.

Р.

ПІСНЯ МОРЯКА

—o—

Один-одинокий на хвилях я моря
Безмежного світа, безкрайного плив;
І гордою думаю — погордою горя,
Тай силою духа безсмертного жив!

І плив я спокійно, тай певно до цілі,
Яку я в свойому серденьку зродив;
В розбурхані хвилі глядів я все сміло
Тай певно по морю човен свій водив!

Сміявся я з бурі й грізної хвилі
Та з громів. Я подиху смерти не знав!
Я вірив у себе, я вірив цій силі,
Яку мав кришталь у душі я все мав!

Бійск, Сибір, 1920.

П. Ковальчик.

ПОДЯКА

Я низше підписаний член У. Н. Союза, від. 292 бр. св. Івана Хрестителя в Дітройт, Миш., складаю сердечну подяку Головному Урядови У. Н. С. за уділенне мені запомоги з фонду богих в сумі 50 дол. Таксамо всім членам від. 292, котрі потрудились коло тої справи. Желаю всім членам У. Н. Союза многих і благих літ, а У. Н. С. як найліпшого розвитку. — **Василь Осейчук.**

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Василія, від. 339, повідомляє своїх членів, що річний мітинг відбудеться в неділю, 23. грудня, о годині 3. пополудни в домі Укр. Громади на Савті при 610 Савт Американ стр. На сей мітинг проситься всіх членів прибути як оден, позаяк відбудеться справозданне контрольної комісії і уряду за минувших шість місяців а також вибір нового уряду на 1924 рік. Обовязком кождого члена придбати хотяй по одному новому членови, позаяк остатна нагода вписатись без вступного. — І. Сорока, предс.; І. Сорока (с. Мих.), кас.; В. Скольський, секр.

МЕЙФДЛД, ПА. Бр. св. Василія Вел., від. 185, повідомляє своїх членів, що річний мітинг відбудеться в парохіяльній галі в неділю, 23. грудня о годині 1. попол. На сей мітинг має явитись кождий член, бо є много справ до полагодження і буде вибір нових урядників на 1924 рік. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Т. Олейко, предс.; П. Швед, секр.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

(З львівської часописи „Заграва").

З приводу одної сензації.

Совітські газети принесли вістку про „Каносу" от. Ю. Тютюнника. І львівська преса, яка переходила над ним до порядку денного, над його нужденним емігрантським життям і над його непересічним хистом публіциста, — славословить його тепер. З чисто замського заповзятливістю вітрить вона нового пана, перед ким готова впасти на коліна і яким помітувала, коли він був в біді.

Від моральної оцінки вчинку от. Т-ка покищо встримуємося так довго, аж поки не буде ствердженo, що свою декларацію він видав без примусу, а не так як напр, баварський диктатор Кар під люфою револьвера. А деякі обставини свідчать про те, що стан примусу не є виключений, напр. „прохання" отамана до Всеукр. Центр. Вик. Комітету датовано 22. жовтня а пошвирована в таборах його-ж відозва 15. серпня, себто 2 місяці перед „каносою". Очевидно на відозві підпис отамана сфалшовано. А коли так, то де запорука, що сей підпис не сфалшовано на „проханню"?

Се лиш припущення, але покищо воно не збито і тому від особи отамана перейдім до загальнійшої квестії, яку наша преса знов висунула на порядок дня: до квестії „сменовеховщини". Там мовляв, за Збручем йде відбудова української держави й до тої відбудови маємо всі доложити рук. Чи се відповідає дійсности? Ось пара витягів зі совітської преси: „Українізація проходить на Єлисавітщині дуже сутужно. Се тому, що керовників та урядовців, які знаєть українську мову, дуже мало. Хоч компартія і звязує всіх мисципліною в сій справі, проте інертність всеж таки бере верх. В центрі округи не дуже то квапляться, мовляв „поспієм" абож не має людей, що знають українську мову. А для того, щоб виявити їх, не робим нічого" (Вісти 21. Х). В тих самих Вістях (від 25. Х) уміщено розмову шведського журналиста п. Ллягле з секретарем ВУЦВК-а п. Буценком, в якій сей останній м. и. сказав, що „судові засідання провадяться мовою, найвигіднійшою для сторін та суддів" (а що суддя переважно Москалі...), та що українізація шкільництва „іде поволі" (гл. Кореспонденцію про Єлисаветщину). На запитання про національний склад радянських установ, тов. Буценко заявив, що „радянська влада не надає жадного значіння національности робітника".

Таких цитат можна буловби навести без кінця, але й сих вистане. Кождому, хто уважно обсерує еволюцію сучасного ладу на Україні, ясно, що т. зв. українізація полягає на тому, що політичний провід краєвою, зовнішня й внутрішня політика, уряд і військо є неподільно в руках Росіян, торговля і експльоатація економічних багацтв є в руках жидів (величезний процент „непманів" се жиди), а для Українців лишається театр, музика й штука. Менше-більше те саме було й за царата, лиш з тою ріжницею, що українським селянам одібрав від панів землю, але се він зробив сам, без всякого співділання Росії. Подібна українізація була й в Галичині, перед 1914 роком, але ніхто не твердив тоді, що ми мали свою державу. Скажуть: таж Українців, що стали на совітську платформу приймається з розпростертими обіймами! Певно, але де? Гринько — редактор „Черв. Шляху", б. міністер Остапенко — співробітник тогож журналу, б. премієр Чеховський — священиком чи псаломщиком в церкві і т. д. „Сменовеховцям" на Україні її теперішні пани дадуть все, лиш політичний провід краєм затримують за собою і його економічну експльоатацію. А сю останню коли й поділяться з ким, то хиба з представниками французького капіталу, з п. Монзі, в висланцями „таргув всходніх" або з Стіннесом.

Чи се є то, за що боролася Україна 6 літ? Чи так мав виглядати наш ідеал? Чи перед сим ладом маємо схилити наш прапор? Досить сі питання поставити, аби на них відповісти.

І ще одного не треба забувати. Опріч невеликої купки упертих, всі російські патріоти, як Клембовський, Гутор, Брусілов, Слащов, проф. Гредескул та инші погодилися зі совітською владою власне за те, що бачуть в ній „собірательницу русскіх земель", вдачу, що продовже діло Івана Калити, Петра і Катерини, що вогнем і мечем збиває до купи розшарпану національностями спадщину царів. Щойно, на процесі Конраді, убивця Воровського в Женеві перед нами знова перейшов ряд російських „сменовеховців", як Врангелівські генерали Достовалов і Добровольський, проф. Ключників та инші, які прославляли совітів власне за їх „патріотичне діло"— відбудову єдиної і неподільної Росії. Наші „сменовеховці" прославляють їх за... відбудову України! Як вони собі сю суперечність пояснюють? Я поясню се лиш тим, що наші патріоти (про перекінчиків тут не говорю) стали російськими патріотами, зрікаючись ідеї незалежности.

Але всеж таки „сменовеховщина" ширишться. Деж її причини. Ось що пишуть Вісти (27. Х): „Спроби авантур і повстань проти радянської влади при помочи чужоземного імперіялізму на Україні провалилися. Се поставило перед українською жовто-блакитною еміграцією питання про перегляд своїх позицій". Ось тут і закопана собака! Ті, хто не мислить про визволення України без посторонної помочі, зачинають думати про перегляд своїх позицій. Се і є політичний підклад нашої „сменовеховщини", а психольогічний-душевна втома і вичерпаність, яка не може погодитися з думкою довголітної боротьби.

З точки погляду політичної тактики „сменовеховщина" є величезною помилкою. В статті Каноса отамана Тютюнника" пишуть Вісти: „Історія української радянської влади — се історія очунювання українського селянства від націоналізму, усвідомлення ним спільности своїх інтересів з інтересами робітництва незалежно від його національности". Себто: історія радянської влади на Україні — се історія затемнювання національної свідомости укр. народу і „усвідомлення" ним спільности його інтересів з інтересами чужої державности. Здається не треба аж доводити, що таке „усвідомлення" (а значить і примирення з ладом, що такому „усвідомленню" сприяє) лише віддалює момент здійснення нашого ідеалу. Дорога до нього веде навпаки через зміцнення українського націоналізму, а не через „очунення" від нього; через плекання і зміцнення тої ксенофобії, яка тепер дуже ширишться на Україні, і яка тепер на Україні є одиноким революційним чинником. Стаючив по стороні істнуючого ладу на Україні, ми скріплюємо престіж Росії в очах широких мас. Ми нищимо власну традицію визвольної боротьби і витворюємо стан, який заістнів на Україні по 1709 році, коли все що було звязано з визвольною боротьбою самимиж Українцями тяглося в болото, а прославлювано лише ті рухи на Україні, які йшли на користь або під егідою Росії. „Слово" складає вже „дяку йому (Москалеви) за се, що бодай збудував українську державу". „Селянська Правда" благословляє російське панування за те, що „притягло силою нашого селянина до праці"; за те, що проти його волі запрягло дурного хахла до роботи. Опльовання власної державної творчости і прославлення російської цивілізаторської місії — ось до чого м. и. веде „сменовеховщина". Цілком так як за добрих старих часів, коли Костомарів, Куліш і Драгоманів відкидали державницькі стремління нації, запрягаючи її до возу чужої державної думки...

І се діється як раз тоді, коли міжнародний престіж Росії підупадає. Коли на міжнародній арені Росія зазнає компромітацію за компромітацією, коли навіть нею погорджувана Туреччина, посилає їй ультимати, коли найпершим завданням наддніпрянської політики має бути: скріплення націоналізму в середині й захитання престіжа Росії на вні.

А якжеж мають поставитися до сього „наддністрянці"?

Наддністрянці мають свої власні завдання, про котрі ми говоримо в кождім числі „Заграви". Серед сих завдань є й незалежність.

Ми вирослн вже з ролі Максимів Залізняків, яких Москва, коли й се було потрібно, підбунтовувала проти своїх панів, а коли хотіла, віддавала їх опісля тим самим панам, як се повторилося в Ризі 1921 року. Ми вирослн з ролі блазнів і менекенів в чужих руках.

Пригадаймо собі в яких обставинах повстала Польща, на яку так люблять покликуватися вороги орієнтації на власні сили. Чи її соборність та самостійність далися осягнути, колиб перемножно вийшли з війни центральні держави або Росія? Подумаймо над сим питанням! Подумаймо, що Росія також держала колись більшу частину польських земель і що перед 1832 роком істнували зі столицею в Варшаві „королівство польське" з власною армією і конституцією, перед якою блідне всяка українізація. А що з цього вийшло?

Закони межинаціональних відносин завсіди однакові, а боротьба за національні ідеали є жорстока річ, яка може тягтися й десятками років, і яка вимагає мобілізації всіх духових сил народу за свій ідеал — і проти чужого...

Наші „сменомеховци", що йдуть на компроміс з Москвою, про се забувають і в сім їх фатальна політична помилка.

Вони забувають, що як недавно писав в нашій „Заграві" п. Юртик: „саме життя без жалю викидає на смітник історії ідеольогів „братнього співжиття", та що „помилкою є шукати ратунку там, де раз-у-раз кувалися і ще куються кайдани для України".

Д. Д.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

СТЕП.

Оповіданнє з часів першої руїни

(Свобідно за Купером).

(16)

— Пусте! То огник, не огонь. До роботи, діти! Добре, що ми прийшли на сей горбок. Він сухійший ніж степ в низу, отже трава на нім не така буйна. Виривайте цю траву. Виривайте по змозі з корінем. Виривайте так, щоби ми стануди на голій землі. Ти Павле приведи сюди коні і берися помагати нам.

— Ви гадаєте такою дитинячою забавкою видобути нас з того огненого моря? — спитав сотник глумливо і в крайній розпуці.

— Тепер я тут отаман! — старий відрізав сердито. Ваш дід, як би був тут, був би сказав: „Як ворог близько, то жовнір не перечиться, лише виконує прикаэ".

Сотник засоромився і пішов за приміром Павла, котрий вже привів коні і пильно дер траву. Сотникова і Марина також не дармували. За пору хвиль видерли траву на просторони яких двацять стіп завширшки і тільки здовж. Крупа завів ціле товариство на один кінець голого місця, сам пішов на другий кінець, так що вітер дув від товариства на него. Взяв пригорщу сухої трави, обкутав нею панву рушниці і випалив. Трава запалилася.

— Тепер будемо вибивати клин клином, — промовив, кидаючи жмут запаленої трави перед себе. — Огонь поборемо огнем. Я так мостив собі дорогу крізь непроходний бурян.

Трава перед ним запалилася. Вітер дув від него в степ, отже й туди посувалися огнені язики. Незабаром від него віддалилася велика фаля огню. Посуваючися вперед, огонь з заду потах, полишаючи за собою поле. Заки огонь з противної сторони доплив до товариства, степ перед ними став вільний від огню, вільний від сухої трави, від палива.

— Сідаймо і в дорогу! — Крупа крикнув, затираючи руки. — Нам треба дібратися до ріки ще заки Татари догляунуть, що перед нами вільна дорога. На добавок, як поїдемо зараз, то які дві години будемо їхати крізь тумани диму і пари, котрі закриють нас перед оком хижаків.

По годині їзди попали на млаку з зеленою, не спаленою травою.

— Ся млака тягнеся аж до ріки, — сказав Крупа. — Але для нас і вона не конче безпечний шлях, бо Татари, коли подумали, що ми могли заїхати до млаки ще заки пожежа дійшла до нас, то вони безпечно засіли тут, щоби нам відрізати дорогу до ріки і за ріку. Лишіться тут, я піду на провіди.

Крупа скочив з коня, лишив його з товариством і щез в кущах. Вернув по уплині чверть години, але не сам. З ним був Татарин, той, з котрим товариство зійшлося було в тих кущах, коло котрих попало в два огні: між Корбачів і Татар Азіса.

— Сей Татарин потвердив мій здогад, — сказав Крупа. — В сю млаку він зайшов на підслухи, бо тут були Татари Азіса. Вони справді засіли тут на нас. Колиж побачили, що степ вже горить, а нам і млакою вже горить, вони гадали, що ми або згоріли, або поїхали в иншу сторону. Супроти того ті вже нічого бо сидіти тут і вони відїхали. Сей Татарин сказав мені також, що Азіс не взяв табору Корбача, бо прийшов запізно. Корбач з синами вернув до табору. Азіс підсунулися під табор на яких двіста кроків. Коли Азіс дізнався про се і від Ляха почув, що ми втікли, він не лиш залишив атаку на табор, але навпаки, окремим гінцем сповістив Корбача, що іде до него як приятель, щоби йому предложити спільну боротьбу проти спільного ворога.

— Чим Корбач заплатить, не знаєш? — сотник спитав Татарина.

— Бо такий Азіс не без користи для себе предложив таку спілку, ще й платить зворотом худоби.

— Я лежав на підслухах в дуже невигіднім місци і не всьо чув, — Татарин відповів. — З розмови я виміркував лиш се, що старий Корбач дав би все своє добро за те, щоби тебе, старий діду, дістати в свої руки... Я не дочув, чому такий завзятий на тебе.

— Корбач мабуть гадає, що я від самого початку, коли зустрівся з ним, ішов до того, щоби викрасти сотникову і Марину, — сказав Крупа. — За те він лютий на мене... Тимбільше се цікаве, чим він заплатить Азісови за се, що Татарин лишив в супокою його табор і звертає йому худобу.

Око Татарина спочило на Юстині.

— Оскільки я міг виміркувати, — сказав, — то Корбач не згодився дати Азісови тої заплати, яку сей жадав. Азіс про те спанібратався з ним, бо гадає, що візьме підступом, або силою, затягнувши Корбачів до свого улуса.

— Що се могло би бути?

— Я вже сказав вам, що не кожде слово з їх розмови зайшло до мого уха. Впрочім се не було для мене цікаве. Для мене не те важне, чим хто кому буде платити, а те, яку Азіс має силу, що загадав робити і де тепер його улус. Я мушу вигубити ціле се опришківське кубло, котре непокоїть наш степ. Корбачі лиш тоді будуть моїми ворогами, коли з Азісом підуть проти мене.

— Аде тоді хиба твоїми союзниками ті, котрі в боротьбі з Азісом?

— Очевидно. Тепер ви вже вам потрібна моя поміч?

[illegible] ба як найскорше провести на той бік ріки. Тепер вода мабуть дуже велика. Нас пятеро а маємо лиш три коні. З двома їздцями на хребті кінь ріки не переплине.

— Вода велика, рвуча. Але я маю душегубку. Нею перевезу дівчата. Твої товариші перепливуть ріку верхом. Але кваптеся, бо опришки Азіса без найменшого сумніву вже перетрушують спалений степ, знайдуть в попелі вашу тропу і незабаром будуть тут.

— Отже в дорогу!

За пів години товариство опинилося над рікою. Татарин витягнув з кущів душегубку.

— Душегубка лише на одну особу, — промовив. — Котра дівчина піде перша? — спитав, позираючи на Юстину.

— Чи той Татарин не хоче перевезти насамперед Юстину, щоби, як по тім боці буде з нею лиш він один, вхопити її на коня і втечи? — сотник шепнув до Крупи.

Татарин замітив, як очи сотника бігали тривожно від Юстини до него і від него до Юстини. Він мабуть догадався, що Орденка тривожить. Усміхнувся і каже:

— Як одну дівчину перевезу на той бік, мушу вернути сюди по другу. Щоби перша не лишилася по тім боці сама, нехай по сім боці лишиться з другою старий. Ви оба, — Татарин показав на сотника і Павла, — поплинете верхом за душегубкою. Ви лишитеся по тім боці, я верну по другу.

Сотник аж спаленів, так засоромився, що мав на Татарина такий підозр.

— Котра піде перша? — Татарин спитав.

— Нехай сідає сотникова, — сказав Крупа. — Я тут лишуся з Мариною.

Юстина вступила в душегубку. Татарин привязав до душегубки один кінець аркана, другий взяв у руку, сів на коня і загнав його у воду. Коли душегубка тягнена арканом вже відчалила від берега, віхав у воду сотник, за ним Павло. Кінь Татарина плив так добре, що по його і душегубку ледви кільканацять кроків долів. Павло і сотник лишилися з Юстиною по тім боці, Татарин вернув по Марину. Коли Марина вступила в душегубку, в степу затупотіло. Старий стягнув з плечий рушницю і досипав пороху.

— За нами погоня! — крикнув до товаришів по тім боці. — Ваші рушниці добрі. Трібуйте задержати погоню, щоби стрілами не досягли тих, що ще в ріці.

Душегубка з Мариною відчалила: За нею Крупа віхав у воду. Коли душегубка вже була в половині ріки, на березі появилось Азіс, за ним ціла його ватага. Азіс ненадумуючися звернув коня у воду. За ним частина його ватаги. Татарин, що тягнув душегубку, був безборонний проти тих, що плили за ним. Се загадав використати Азіс і підніс рушницю. Але, заки складся, з того боку гукнув стріл. Кінь Азіса обернувся боком до гори і поплив за водою. Сам Азіс хлюснув у воду. То Павло побачив небезпеку і випалив до Азіса. Хоч був добрий стрілець, поцілив лише коня, бо боявся вцілити Крупу, котрий плив безпосередно перед Азісом, взяв троха на ліво. Гукнув другий стріл з рушниці сотника і поцілений в голову звалився з коня другий Татарин, що плив за Азісом. Бачучи, що отамана понесла вода, всі ті Татари, що вже були в воді, завернули. Марина, її провідник і Крупа вийшли на беріг.

— Тепер хиба далі втікати! — промовив сотник, беручи Юстину на свого коня.

— Але не всі, — додав Татарин.

— Ти лишаєшся? — спитав сотник.

— Я лишаюся і гадаю, що старий також лишиться.

— Чому, також Крупа?

— Нехай він сам скаже, чому.

— Татарин дитина степу, — вмішався Крупа. — Він знає, чому так говорить. І я дитина степу, отже розумію його. Я тої самої думки. Азіс не втитив. Він виплаває та вже там до Своїх. Гадаєте, що залишить погоню? Коли ви будете втікати, я з Татарином буду крити ваш відворот... Себто нашими рушницями не пустимо Азіса на сей бік. Ви оба з вашими дівчатами почвалаєте туди, поза сей горбок. За ним возьмете на ліво, де по коротків їзді попадете на річку. Проберетеся на той бік і підете горі річкою аж до невеличкого гаю. Не взлудите, бо сей гай видко здалека. Там ждайте нас.

Сотник і Павло з дівчатами відїхали. Крупа і Татарин, сиділи на конях і держали в руках готові до стрілу рушниці патролювали, один горі, другий долі рікою. Азіс виліз з води на другий беріг мілі від місця, де його коня вбила Павлова куля. Він зараз вернув до своїх, що все ще стояли там, де Азіс увійшов був у воду. Саме в хвили, коли він став давати нові прикази, від степу залунало радісне „ура!" Таксамо радісно загалайкали Татари. По хвили Крупа і його татарський товариш домірковалися причини. До Татар Азіса наближався гурток людий. То були Корбачі, нові союзники Азіса. Азіс зі своїми Татарами випередив був їх, бо Татари мали коні. Корбачі ішли пішки, отже наспіли аж тепер.

— Щастє, що Корбачі спізнилися, — промовив Крупа. — Як би були наскочили на нас тоді, коли надійшов Азіс, то їх рушниці були би не позволили нам пробратися через ріку.

— Нам тут вже нічого стояти, — Татарин додав, — бо нам і мабуть вже на місци. І не безпечно, бо проти нас двох така сила рушниць. Я піду з тобою.

Щоби збаламутити Азіса, обидва відїхали долі рікою. Аж коли щезли за горбком, завернули. В короткім часі знайшли своє товариство. Старий підвів його далі, в такий густий і високий бурян, що ніяке око не доглянуло би й сидячого на коні.

— Тут задержимося аж до смерку, — сказав, беручи коня за аркан.

— Аж до смерку?! — крикнув Павло, — Щоби Татари мали час прийти і знайти нас?

(Дальше буде).

ДОПИСІ

ФОРД СИТІ, ПА.

Святочний вечер.

Світова війна розкинула наших братів Українців по цілому світови, так, що про деяких і досі нема чутки. Так було із одним членом У. Н. Союза, з громади Форд Сиiі, з Іваном Бек.

Ще в 1913. р. бігав він по вулицях міста та продавав молоко, і в цей спосіб помагав родичам заробляти на хліб насущний. Рівночасно ходив до англійської і української вечірної школи, де належав до перших учеників. У вільних хвилях читав із запалом книжки про далекі подорожі та мріяв про таку подорож по світі. Батько видячи в сина охоту до науки, рішився вислати його за порадою свідоміщих людей до школи до старого краю, що і зробив.

В 1914 р. вибухла світова війна, яка унеможливила всякі зносини з родиною і здавалось що пропав без вісти. Доперва в 1921 р. за помочію Амер. Червоного Хреста, вдалося батькам довідатись, що син їх живий, але що находиться в польській неволі. По цілорічній процедурі вдалося нарешті виеднати дозвіл на його поворот до Америки.

Підчас свойого побуту в Галичині уділяв він лекцій і в цей спосіб удержався. В памятний день 1. листопада 1918 р. він кинув школу і зголосився в ряди української армії. Перейшов з нею хрестну дорогу від Сяну до Києва. Коли вернув 1921 р. в Галичину, продовжував свої студії. Скінчив гімназію і зложив іспит зрілости в укр. гімназії в Станиславові, а відтак був студентом тайного Укр. Унуверситету у Львові на правничо-політ. відділі. Він бажав покінчити свої студії в рідній Галичині, але американський конзулят у Варшаві, на донесеннє польських властий, велів йому покинути негайно Польщу, бо в противному случаю стратить право амер. горожанства. І він рішивсь вернути до родичів.

Укр. громада у Форд Ситі рішила привитати свойого члена святочно. Вибрала комітет з 12-ох членів, котрий підготовив святочний вечір на день 4. падолиста, 1923. Укр. галя наповнилася по береги, бо всі бажали бачити того, котрий був наочним свідком уіех подій на Україні.

Аж ось прибув він на салю, не знаючи, що вечір улаштований в його честь. Сів скромно на призначене йому місце. Та не було часу йому приглянутися, бо почалася діточа вистава: „Дорослі і Збиточники". І не диво, що дітвора відограла усьо знаменито, бо від часу побуту гром. Кухнита у Форд Сиіі, вже не раз приходилося бачити їх на сцені.

По виставі голова комітету добр. Буряк, представив його публиці та посадовив на почесне місце. Почався концерт.

Серце раділо, коли виходили наші шкільні діти та деклямували Укр. вірші та співали укр. пісні, а то: Гей там дітвора, Чом чом, Стрілець, Ой піду я за Дунай, Коломийки, Ой летіли сиві пташки, Верховинець і т. і. Відтак виступив міш. хор, котрий під умілою рукою п. Кухтина відспівав „Огні горять" на згадку, що там на Україні звідкіля саме вертає їх давний друг, ще палає огонь революції, що далі брязчать кайдани, ллється укр. кров.

Виступив він на сцену, а публика привітала його хмарою оплесків. Перш усього привітав Укр. громаду у Форд Ситі, а відтак в ярких красках дав нам образ подій на Україні від 1914 р. до 1923 р. Задержався він довше на Чортківській трагедії, якої був наочним свідком, бо з тюремного віконця бачив їх та чув послідні їхні слова: Хай живе Україна! Хай живе революція! Гості пошанували погибших через повстаннє з місць. На салі розлягли́ся оклики: Слава борцям за Україну, а ганьба і смерть Ляхам!

Усі впалили очі в його немов в пророка, а він оповідав майже дві години подію за подією коротко і ясно. Не хвалив і не ганив, оставив це кожньому, тільки взивав до спільної праці, до залишення особистих порахунків. Подякував усім за незаслужену честь і серед оплесків зійшов із сцени. По вечірку устроїв його батько принятте для всіх гостий. Хор співав пісню за пісею і показав що укр. пісня на чужині не вмре не загине.

Михайло Бек член усіх майже товариств у Форд Сиіі, Па., є свідомим членом укр. нації. Розуміє вагу рідної школи і вислав тому два роки доньку Марію Бек до Галичини, а тому рік вислав 14 літнього сина Андрія.

Вони учаться в укр. гімназії в Коломиї, учаться свойого рідного на те, щоби колись вернути опять до нашої громади і знання своє обернути на користь і добро України.

Участник вечірка.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Отсим подаю до загального відома, що з днем 1-го грудня 1923 р. я уступив з Українсько-Американського Бюра в Новім Йорку, 520 E. 6th St., і не маю нічого більше спільного так з самим Бюром або його урядовцями, т. є. чи в Новім Йорку чи Филаделфії.

Дякуючи своїм приятелям і прихильникам за дотеперішне довіря, прохаю рівночасно у всіх справах так як попередше так і на будуче голоситись особисто чи писемно на мою адресу як слідує:

WASYL PASZUK, c/o Travelers Transfer Company,
470 West 23rd Street, New York, N. Y.

„ДЕЩО ПРО НОВУ КНИЖКУ „ЗВУКИ УКРАЇНИ"

В моїх руках нова книжка „Звуки України", яку зладив і видав Дмитро Андрейко.

Про цю книжку була вже допись в часописі „Свобода" ч. 293. Зміст довисі, хоч і більше загальний, але дуже влучний і справедливий. Та, по моїй гадці, ця книжка вповні заслугує, щоби про неї сказати хоч щото обширнійше.

Про вигляд книжки скажу і я, що книжка дуже гарна. Великість її — 7x10 цалів, якраз догідна і до уживання і до переховy в бібліотеці. Папір тривкий і гарний. Друк (400 сторін) нот і слів хоч і дрібний, та дуже читкий і для ока милий. Окладинка гарно прикрашена а й тривка. Одним словом: технична часть книжки під кождим зглядом бездоганна.

Зміст книжки дуже обемистий: **600 українських пісень з нотами і повним текстом слів.** Пісні, майже всі народні, ріжнородного змісту, записані через наших композиторів і музиків як: Лисенко, Колесса, Кошінський, Денис Січинський, Людкевич, Стеценко, Вербицький, Вахнянин, Недільський, Нижанковський, Матюк, Кумановський, Ярославенко, Біликовський, Я. Лепкий, Артимовський, Кошиць, Гайворонський, Кишакевич, Цетвінський, автор книжки Дм. Андрейко й інші. Є це пісні з Великої України, з Галичини, Буковини, а й інших частин нашої Вітчини. Богато з цих пісень мало знані, а богато з них вперш друковані. Мельодії пісень вірно передані, а тексти можливо найповніщі.

А чим ця книжка для нас цінна, тай кому і на що придатна?

Ця книжка збереже нам неодну пісню, яка могла би легко затратитись по тій воєнній заверусі, в часі нинішньог лихоліття у Рідні Краю. Вона поширить нашу пісню і тут в Америці і там в Старім Краю між Українцями, зі всіх частин нашої Вітчини, і піснею зближить їх до себе. Вона, яко живий доказ нашої високої культурности, здобуде нам славу і пошану у чужинців, а у своїх розбудить і плекати-ме горячу любов до України та непохитну завзятість у боротьбі за її долю.

А придатна ця книжка ось кому і нащо:

Хто любить народню пісню, чи то аматор чи фаховий співак та музикант, той знайде у цій книжці повно любої насолоди.

Хто хоче пізнати мотив нашої пісні, її силу, красу і ріжнородність; хто вчиться співати; чи хто вчиться грати на якімнебудь смичковім чи дутім інструменті, — для такого ця книжка дуже пожаданим, цінним і добрим підручником.

Композитор і музик, свій і чужинецький, знайде у цій книжці широкий і великий матеріял для більших музичних творів. Дириґент хору чи банди знайде у ній це, за чим може віддавна пошукує без успіху.

Ця книжка повинна знайтись у кождій нашій бібліотеці. Надається вона дуже на дар і до „Public Library", а також на дар для когонебудь в Старім Краю, де такої книжки ще нема.

У нас, найбільший збірник наших народніх пісень видав Лисенко: 7 зошитів, в кождім по 40 пісень; але такого збірника як „Звуки України", 600 пісень і в одній книжці, дотепер у нас не було, а й, здається, нема у жадного другого народа. Цим збірником можемо сміло величатись перед другими народами. Безперечно також, що колиб ми використали цю книжку як слід, то вона прислужилась би Україні може й краще як котра інша. „Кобзар" Тараса, наша найкраща книжка — це душа найкращого Сина України, але тільки одного; а „Звуки України", себто пісні у цій книжці, — це душа всіх найкращих синів України, це душа всього українського народу. Тому то ця книжка варта, щоби розійшлась в світ не в 15 сотках, але хотяй в яких 15 сотках тисяч примірників.

Вкінци мушу признати і заслуги видавця цеї книжки, Дм. Андрейка. Він сам записав з уст народа висше сотки пісень, які помістив у „Звуках України". А це не день праці! Тай не кождий до такого діла береться, хочби і міг та повинен. Всі ноти в „Звуках України" виписав він, а властиво змалював власноручно, а так старанно і гарно, що й годі пізнати, що то не друк черенками але „кати" з ручного письма. І ця праця вимагала певно немало часу і труду. Тай і те йому в заслугу, що він відважився на таке кошτовне, а для України дуже цінне видання.

Це все пишу у тій цілі, щоби пояснити вартість книжки „Звуки України", а тим помогти їй розійтись скорше по світі для добра України.

Андрій Гела.

РОСТИНА ПИШЕ СВОЮ ВЛАСНУ ЖИТТЄПИСЬ

Славний англійський фізіольоґ сер Яґадіс Боус придумав апарат, який уможливлює таке чудо, що ростина пише свою власну житепись. Процес розвитку, життя ростини був до найновіщих часів незнаний для науки. Лише поверховно знаний був хемічний і фізичний процес росту й завмирання ростини, але лише поверховно. Наука не мала спроможности заглянути у внутрішне життя міжних рости. Про психольоґію ростин говорили від початку цього століття. Та це був пустий звук. Все, що проте писалося, то були лише здогади, або витвір поетичної фантазії. Так повстала славнозвісна книжка бельґійського письменника Метерлянка п. з. „Інтеліґенція цвітів".

Тепер минув чса здогадів. Апарат англійського вченого дає науці інструмент, при помочі якого можна пізнати внутрішне життя ростини. Осново юйого відкриття послужила думка ріст. Життя ростини супроводять певні фото хемічні процеси. Апарат заосмотрений в плиту (клішу), яка знимає (фотографує) найменші фотохемічні зміни. Процес відживлювання, травлення, ріст і завмирання ростини самаж вона зазначує на кліші коліровими чертками й кривими лініями. Це свого рода телеґраф — телеґраф ростини, придуманий ґеніяльним Анґлійцем. Сер Яґадіс Боус доказав ріжними дослідами, як ростини є вразливі на зовнішні впливи, як реаґують на них. Пустив електричну струю через коміркову будову ростини, щоби переконатися, чи електричність помагає чи перепинює процесови відживлювання ростини. Кліша виказала прискорений процес відживлювання. Отже це доказ, що електричність прискорює травлення ростини. Цікаве відкриття цьогож вченого є, що ростини мають серце. Вдалося йому сконстатувати, що в пні дерева чути удари, які можна порівнати з биттям людського серця. Він теж доказав, що можна ошоломити не лише чоловіка, звірята але й ростини. Ростина негайно реаґує на алькоголічні плини. Як лише запустити в ростину кілька капель алькоголю, вона зараз обильніще виділює вуглеводан.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ